

Також необхідно враховувати ще такий аспект – сучасний час можна сміло охарактеризувати часом суцільної маніпуляції інформацією, інформаційного насильства, дезінформації, недомовленостей, оману та ін. Нехтування питаннями інформаційної безпеки для будь-якого суспільства, будь-якої держави буде коштувати значно дорожче, з точки зору наслідків, ніж будь-яка війна в історії людства.

Список використаних джерел:

- 1.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
- 2.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>

Дем'янюк В.М.

студентка Житомирського державного
університету імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

Науковий керівник:

Рудницька О.П.

кандидат юридичних наук, завідувач кафедри права
Житомирського державного університету імені Івана Франка,
м. Житомир, Україна

ТРЕТЕЙСЬКИЙ СУД ЯК ФОРМА НЕЮРИСДИКЦІЙНОГО ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Створення дієвого механізму судового захисту прав людини і громадянина та юридичних осіб є важливою складовою демократичної, соціальної та правової держави. Кожній особі гарантується судовий захист її порушених прав та законних інтересів відповідно до ст. 55 Конституції України. Однак, на практиці навіть у демократичних державах є певні складнощі у вирішенні цього завдання, оскільки державні суди перевантажені. Тому альтернативні способи вирішення спорів нині стали досить поширеним явищем і в Україні, одним із таких є інститут третейського судочинства [1].

Неюрисдикційна форма захисту прав дістає свого вияву в залученні сторонами власних резервів і використанні наданих їм законом засобів і способів правового захисту порушених цивільних прав.

На сьогодні альтернативним способом задля захисту майнових та немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних чи юридичних осіб шляхом всебічного розгляду та вирішення спорів є третейський суд. Основним законодавчим актом, що встановлює правовий статус третейських судів, порядок їх організації та діяльності, є Закон України «Про третейські суди» [2]. Закон узагальнив світовий досвід практики третейських судів, його традиції, притаманні Україні, та теоретичні ідеї науковців.

Третейські суди не входять до судової системи України, цим обумовлюється їх особливе становище. Виділяють такі основні відмінності третейського суду від державного. По-перше, добровільність утворення третейського суду та можливість самому обирати суддю. По-друге, обмеженість кола підвідомчих їм справ. Наступне це наявність добровільної згоди третейських суддів на їхнє призначення чи обрання у конкретній справі. І нарешті рішення приймаються не від імені держави, хоча є обов'язковими для виконання сторонами, які звернулися до третейського суду.

Загалом зростаючу кількість звернень до неюрисдикційних форм вирішення спорів можна пояснити тим, що третейські суди засновані не на пріоритеті захисту інтересів держави, а на пріоритеті захисту саме прав окремих осіб - учасників процесу [4, с. 69].

До третейського суду звертаються сторони, які добровільно довіряють винести рішення щодо своєї справи та заздалегідь зобов'язуються дотримуватись цього рішення. Відповідно повноваження суду базуються на договірній основі та волі сторін.

Порівнюючи третейський розгляд з іншими формами неюрисдикційного вирішення справи можна виділити спільні риси характерні всім чи декількома способами такого вирішення. Водночас наявні і суттєві відмінності, тож найбільше розбіжностей третейського розгляду прослідковується у порівнянні з погоджувальної способами. Відмінність розгляду справи третейським судом від попередньої незалежної оцінки та експертного висновку полягає в тому, що залучені спеціалісти, експерти не вирішують питання права та встановлюють

лише факти. Тобто не здійснюється розгляд обставин справи та доводів сторін. Висновок експертів не тягне за собою юридичних наслідків та вони не можуть бути звернені до виконання, а тому слугують лише для встановлення певних обставин, що мають важливе значення для подальшого розв'язання спору сторонами. Рекомендаційний арбітраж хоча і походить за спрощеною процедурою подібною третейському розгляду все ж не тягне юридичних наслідків, винесене рішення виступає оцінкою позиції сторін на основі обмеженого ознайомлення арбітра з обставинами справи.

Важливо провести порівняльний аналіз третейського розгляду та медіації. Вони полягають у залученні незалежної особи, хоча мають різну спрямованість та методи. Медіація має на меті не винесення обов'язкового сторін рішення, а врегулювання спору шляхом досягнення компромісу. Тобто медіатор не дає оцінку обставинам спору з позиції норм права та не досліджує докази на відміну від третейського суду. Медіатор є посередником між сторонами, які самостійно визначають умови припинення спору, що надалі формується в мирову угоду. Саме тому різняться і методи досягнення поставленої мети. В арбітражі змагальний та погоджувальний для медіації.

Зв'язок третейського розгляду з комбінованими способами альтернативного вирішення спору, а саме примирливо-змагальними прослідковується через запозичення певних елементів розгляду спору з класичного арбітражу. Характерна наявність арбітра, ухвалення ним рішення за результатами процедури дослідження позиції сторін і доказів. Хоча в результаті таке рішення однаково не набуває обов'язкового характеру і не може бути виконане примусово.

Третейському розгляду притаманні деякі риси, які виділяють окремим блоком цей його від інших неюрисдикційних форм. До таких відмінностей можна віднести. В першу чергу наявність чіткого законодавчого регулювання діяльності третейських судів. Нині це єдиний спосіб альтернативного вирішення спорів, що знайшов своє закріплення в українському законодавстві, якщо не враховувати порядок досудового розслідування врегулювання спорів,

закріплений в Господарському процесуальному кодексі України та спосіб вирішення трудових спорів примирною комісією і трудовим арбітражем. Окрім цього діють положення та внутрішні регламенти постійно діючого третейського суду обов'язкові для сторін. Наступним є формалізований характер діяльності з розгляду спору. З усіх альтернативних способів третейський суд найбільше наближений до судового розгляду як за процедурою так і за його методами. У практиці Європейського суду з прав людини діяльність третейського суду розглядається як форма здійснення правосуддя нарівні з державними судами[5]. Також можна виділити юрисдикційний характер діяльності третейського суду, тому що арбітром вирішується питання не тільки фактів, а й права із застосуванням чинного законодавства без узгодження інтересів сторін і без мети припинення конкретного конфлікту.

Ще виділяють виключення з підвідомчості третейських судів у силу положень закону певних категорій спорів щодо інших форм неюрисдикційного вирішення спорів такі виключення відсутні. Та остання - відсутність прямої залежності наслідків розгляду спорів від готовності сторін співпрацювати, тобто сторона не може в односторонньому порядку відмовитися від участі в арбітражі. Сам факт укладення третейської угоди, яка відповідає вимогам закону є перешкодою для судового вирішення спору [6, с. 226].

Перевагами третейського розгляду є те, що він звільняє перевантажену судову систему від великої кількості правових справ та дає можливість зменшити витрати на судовий розгляд спору й загалом економічно для сторін спору. Спрощена процедура судового розгляду, стислі процесуальні строки розгляду справ, можливість вибору судді та пред'явлення позову в третейський суд незалежно від місця знаходження відповідача. Гарантування конфіденційності, свобода вибору правил такого розгляду, контроль сторін за процедурою та результатом третейського розгляду, остаточність рішення та можливість оскарження його лише за процесуальними підставами, негайне набрання чинності рішення третейського суду і можливість примусового його

виконання. Всі вищенаведені положення є перевагами третейського суду як альтернативного способу вирішення спору [3, с. 229].

Отже, третейський розгляд є самостійною формою розв'язання цивільно-правових спорів про право із залученням зацікавлених незалежних осіб рішення яких є обов'язковим для сторін. Йому притаманні як загальні принципи альтернативного вирішення спорів, а саме рівності сторін законності та диспозитивності, так і власними, до таких можна віднести принцип змагальності та арбітрування. Третейський суд є найбільш вдалим прикладом реалізації саме неюрисдикційних форм захисту, який базується на приватноправовій автономії особистості та принципах самоорганізації соціальних спільнот протягом багатьох сторіч.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р. № 1701-IV / Офіційний сайт Верховної Ради України. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>
3. Бут І.О. Розгляд цивільно-правових спорів третейськими судами в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2016. 229 с.
4. Проблеми третейського судочинства в Україні / В. П. Козирєва, А. П. Гаврилішин // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2011. № 4. С. 67-71. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2011_4_17
5. Рішення у справі "Regent Company проти України" від 3.04.2008 року: Європ. суд з прав людини URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85681>
6. Шемелинець І.І., Пархомчук Р.І. Третейський суд – альтернативна форма захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Науковий вісник Нац. університету ДПС України (економіка, право). 2008. № 4(43). С. 224-229.